

Dissertatio inauguralis medica de prolapsu intestini recti pro tuberculis haemorrhoidalibus perperam habito / [Carolus Anhardus Adelung].

Contributors

Adelung, Carolus Anhardus.
Juncker, Johann, 1679-1759.
Universität Halle-Wittenberg.

Publication/Creation

Halae Magdeburgicae : Typis Joannis Christiani Hilligeri, [1740]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/bqyn88wg>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

DISSERTATIO INAUGURALIS MEDICA
DE

PROLAPSV
INTESTINI RECTI
PRO TVBERCVLIS
HAEMORRHOIDALIBVS
PERPERAM HABITO

QVAM

ANNVENTE NVMINE DIVINO

ATQVE AVCTORITATE GRATIOSAE FACVLTATIS MEDICAE
IN ALMA REGIA FRIDERICIANA

PRÆSIDE

VIRO MAGNIFICO EXPERIENTISSIMO

AC DOCTISSIMO

DN. D. JOANNE JVNCKERO

MEDICINÆ PROFESSORE PVBLICO ORDINARIO

h. t. PRORECTORE

PRAECEPTORE SVO PIE VENERANDO

PRO GRADV DOCTORIS

SVMMISQVE IN MEDICINA HONORIBVS ET PRIVILEGIIS
DOCTORALIBVS LEGITIME IMPETRANDIS

HORIS LOCOQVE CONSUVETIS

Anno MDCCXL, d. Nouembr.

PVBLICE DEFENDET

AVCTOR

CAROLVS ANHARDVS ADELVNG

VRATISLAVIENSIS.

HALÆ MAGDEBVRGICÆ,

DISSEMINATING MEDICAL
DE

PROFESSOR

IN THE

PROFESSOR

HAVE A

PERMANENT

OF

INVENTED

TO THE

IN THE

PRESENT

PROFESSOR

ACADEMY

DR. D. JOHANNES

MEDICAL PROFESSOR

OF THE

UNIVERSITY

PROFESSOR

IN THE

UNIVERSITY

OF

THE

UNIVERSITY

OF

CAROLUS ADOLFUS

OF

DISSERTATIO INAUGVRALIS MEDICA
DE
PROLAPSV INTESTINI RECTI
PRO TVBERCVLIS HAEMORRHOI-
DALIBVS PERPERAM HABITO.

PRÆFAMEN.

Ominem esse & errare adeo sibi cohaerent, ut se ipsum non bene nouerit, qui ab errandi periculo alienum se existimare velit. Etiam diligentissimo cuique, & multis annis in operibus artis versato, semper supersunt, quæ videre & explorare nondum potuit. Quæ si primum obueniunt, hæsitandum reddunt, & facillime analogismo probabili imponunt: præsertim ubi vel oculis non subiiciuntur, vel iisdem subiecta similitudine aliqua fallunt. Id sibi accidisse, pro laudabili ingenuitate sua, non diffitetur HIPPOCRATES Epidem. V. cap. XIV. nobisque admonendis posuit casum hominis mortui a cranii fissura, cui præsidia chirurgiæ non adnouerat, quoniam suturam id putauerat, quod vere fissura erat. Sed idem magnus medicine professor & parens ad eandem ingenuitatem nos inuitat, & ab affectata infalli-

fallibilitate reuocat, quando medicum uebementer laudandum declarat non illum, qui de se plurimum pollicetur, sed qui quam minimum in arte delinquit & aberrat. Sunt autem errores medicorum vel theoretici; quando in rerum abditarum & ab omni sensu subduatarum rationibus reddendis in varias, sæpeque diuersissimas vias discedunt, & sententias ferunt sese mutuo destruentes: alii practici, quando vel alienum & in hoc casu non conueniens agendo tempus curationi commodum inutili opera consumimus, vel contrarium illi, quod res postulabat, moliendo agrotum directe ledimus & pessumdamus. Vt ab omni theoretico errore liberari votum est, sed spes in longinquo posita: sic ut practicos, utpote nocentissimos, effugere possimus, non solum omnes ingenii & industriae neruos contendere oportet: verum etiam DEVM supplicibus precibus implorare, ut nos in artis operibus dirigat & a prauis consiliis cæcisque moliminibus auertat & ruituros reuocet aut sustentet. Hæc præfari visum fuit, ubi casum, qui offendiculo aliquibus fuit, eo animo producere & expendere placuit, ut & aliis, si quando occurret similis, admonitioni sit, & omnes discant, quam facile sit in errorem abduci, si medici soli agro.

agrotantium relationi & iudicio fidem habentes, præscribere debent, quod ad salutem suscipiendum & instituendum sit. Potuisset accidere, ut magnum agroto inferretur damnum, si suscepta fuisset operatio chirurgica, quam suaserant præclari medici, qui relationi datæ, sed erroneæ, accommodauerant consilium. Excusandi plane sunt illi, qui non recte narratis responderunt relationi potius quam vero morbo congrua. Enimuero accidit bona agrotantis fortuna, ut per hanc urbem iter ante aliquot menses faciens inspiciendum se medico præberet, qui, omnibus rite examinatis, non tubercula esse hæmorrhoidalia iudicavit id mali grauiissimi genus, sed simplicem intestini re-
cti prolapsum: atque ad salutem necessaria, ut maiori certitudine, sic successu optatissimo præscripfit. Totam rem, ut gesta est, verbis fere ipsius agroti, exhibebimus, deinde considerationem medicam subiungemus.

HISTORIA MORBI.

VIr litteratus & officio fatis honorato ecclesiastico admotus, cui non desunt continuæ occupationes, quibus omni numero satisfacere allaborat, anno-

rum XXXXVI. habitus corporis macilentioris, in hoc vitæ tranquillo sedentario genere ita degit vt animi agitationibus corporis actiuitas & vires sic satis responderent vsque ad annum ætatis XXXII. Sequuto anno primum emicuit fluxus hæmorrhoidalis, admodum moderatus & parcus. Quæ molimina prægressa sint, & an aliud hæmorrhagiarum genus præcesserit, qualesque illæ fuerint, non annotatum est in exhibita descriptione: vt & de artificialibus sanguinis depletionibus forte administratis nihil consignatum inuenio. Fluxus hic eadem moderatione, qua primum coeperat, per consequutos nouem annos continuauit, nullumque incommodum attulit. Sed proximis quatuor annis non solum copia multum excessit, verum etiam molestias complures easque grauissimas optimo viro attulit. Eo enim progressus est, vt tantum non continuus esset: &, si quando rubicundi sinceri sanguinis excretio disparuit, mansit tamen euacuatio quædam seroso-mucida, quam diarrhœam ægrotus ipsemet existimabat. Vires quidem corporis inter hæc sic satis constabant aliquamdiu: sed progressu tempore notabile erat earum decrementum, atque indies magis conspicuum reddebatur.

Tanto autem molestior erat, qui inter hæc generabatur & confirmabatur, prolapsus intestini recti. Nam quum vsum aquarum Selteranarum non satis accurato regimine, & sine necessariarum cautionum obseruatione, fusciperet, intra annum percipiebat aliquem sensum obhærescentium nodulorum, qui sub quauis alui depositione extra prodibant. Hos itaque nodulos, quos continuo inharere ano & certo tempore prolabi sentiebat,

bat, pro tuberculis cæcarum hæmorrhoidum habebat, atque in descriptione morbi sui, quam ad varios medicos consequendi auxilii spe & desiderio miserat, vnice accusabat. Quoties prolapsa illa moles fuerat, digitorum ope erat retrudenda; quod non sine dolore & molestia, post dimidiæ fere horæ decursum effici poterat. Nam non sine dolorifico tenesmo prolabebatur sub alui exoneratione, qui constrictorius motus intrusioni resistebat. Notabile hoc etiam fuit, quod eo tempore, quo hæmorrhoides copiosissime fluebant, hic prolapsus & frequentissimus & molestissimus fuerit. Creuit etiam cum tempore difficultas reponendi cum cruciatibus, ita, vt ante hos iam duo anos plerumque per integram horam laborandum fuerit, donec egressa moles ad interiora reduceretur. Ipsemet ægrotus sibi visus fuit tunc deprehendisse octo, nouem, decemue tubercula sanguine referta & ad spectu fulgida, quorum aliqua ad oui columbini magnitudinem accedebant.

Non negligebantur, vt in tanto tamque molesto malo, remedia topica, quæ a peritis fuerant commendata. Et initio quidem admouebatur mollis spongia, aqua fabarum aut calcis viuæ imprægnata: vnde frequenter sanguinis copia, non sine cruciatu, eliciebatur. Inuentum autem deinde fuit commodius & ad auxilium promptius remedium, ex floribus verbasci, furfuribus & cremore lactis permixtis & leni igne in cataplasma coctis, quod lintheo exceptum applicabatur. Huius beneficio dolores illico mitigabantur: quibus cessantibus repositio paucorum horæ minutorum decursu poterat effici. Hæc inter prolapsus ille tot iteratis actibus tam habitualis factus est,

vt non solum sub qualibet alui depositione accidat, verum etiam absque illa eueniat, quoties ægrotus stans fermocinari cum aliqua vocis contentione diutius debet, aut pedibus aliquot centenos passus emetiri. Hæmorrhoidum fluxus nunc fere omnino cessat, nisi quod singulis diebus, vna cum alui fæcibus, prodire obseruatur materia initio mucida & tenax, tandem fluidior & flauedine aliqua tincta. Interea sentit tamen ægrotus quotidie, maxime tamen horis matutinis, fatis notabiles punctiones molestosque pruritus intra anum. Præterito anno aliquoties visæ sunt ascarides, vna cum fæcibus prodeuntes: sed proximo semestri rarius apparuerunt. Ante aliquot menses factum est, vt hæmorrhoidum fluxus, post aquarum Selteranarum vsum, fatis copiose prodiret.

Quod superest fatis nunc tolerabili statu valetudo optimi viri consistit, si excipias molestias ab habituali prolapsu ani quotidianas. Appetit, alimenta commode digerit, somni beneficio fruitur, & muneris sui officiis defungitur. Ne humorum copia superoneretur, stasis venæ sectionibus, in pede celebrandis, addicere se proximo anno cœpit. Ceterum optat, si fieri id tuto possit, solidum aliquod auxilium, quo a molestissimo symptomate toties dicto liberetur: quod tanto magis ipsi & nos apprecamur, quanto minus valet in isto suæ vitæ genere euitare occasiones illas, quæ prolabendo intestino viam parant.

CONSIDERATIO MEDICA.

§. I.

AD medicam huius affectus considerationem progressuri, primum quidem expediemus theoretica: deinde ad practica progrediemur. Locus, ubi subsistit malum, quod tot iam annis molestias ægroto fecit, eumque compulit ut undiquaque consilia expeteret, est intestinum rectum, eiusque pars inferior, quæ exitum præbet aluo eiiciendis. Non placet omnia ex anatomicorum doctrinis repetere, quæ de ipso dici possunt: sed ea tantum strictim dicemus, quæ ad sequentia intelligenda requiri videntur. Ut omnia intestina cetera, exterius obducitur tunica membranacea, quæ, ob laxam cohæsionem cum sequenti musculari cellulosa interstitia multa habet, quæ sæpe multa pinguedine repleta sunt. Muscularis per omnia hic robustior, constat fibris potissimum orbicularibus: sed satis multis etiam longitudinalibus. Atque hæc iterum laxè cohæret sequenti vasculofo-nerveæ, cui etiam crebræ glandulæ sunt interiectæ, a quibus multum mucositatis suppeditatur. Vasa quidem sanguifera hic sunt duplicis generis hæmorrhoidalia, interna, quæ interiorē eius substantiam perreptant: externa, quæ ad musculos ani & exteriorē eius ambitum decurrunt. Vtraque vel arteriosa sunt vel venosa. Arteriæ internæ a ramo mesenterico inferiori veniunt: externæ ab aortæ ramis hypogastricis. Venæ internæ ad venam portæ omnes decurrunt, eique se immittunt, modo in ramum splenicum, aliquando in ipsum illum angulum, ubi ramus mesentericus

ricus & splenicus coniunguntur: sed venæ externæ influunt in hypogastricas, a quibus ad cauam pergit decursus. Nervos extremo eius quatuor inferi, notat IO. RIOLANVS *anthropogr. pag.* 180. atque specialius indicat WINSLOVIVS *p. m.* 528.

§. II.

Præter hæc dicta intestino recto dati sunt musculi quidam, quos hic non decebit omisisse. Præstantissimi anatomici non satis conueniunt in illis describendis, atque differunt tam in numero illorum indicando, quam in tractu fibrarum & implicationibus earum describendis. In eo tamen omnes consentiunt, pertinere aliquos ad intestini constrictionem, a quo Græcum sphincteris nomen venit: alios ad eleuationem intestini, quod, dum sphincter remittit anumque laxat, notabiliter vna cum fecibus emittendis descendit, elapsis autem & proiectis illis sursum retrahitur; quo facto sphincter orificium ad pristinam angustiam retrahit, arcteque claudit. Spacium, quod omnes ad sphincterem relati circumdant & stringere possunt, est duorum digitorum latitudini suppar. Leuatores musculi in partem intestini posteriorem potissimum inferuntur & sphincteris extremo ambitui iunguntur. De his omnibus accuratissimam descriptionem cupiens, accipiat ab anatomicis recentioribus: nostro scopo hæc videntur sufficere.

§. III.

Ceterum hoc intestinum valde crassum valuulis non gaudet, qualibus colon instructum est, sed interiorem superficiem rugosam habet quando contractum & collapsum

lapsum est : quas ubi fæces crassiores transeunt , illud-
que extendunt , oblitterari necessarium est ; eodem
euacuato redire. Adnectitur posteriori parte ossi sacro
& coccygis : anteriori in viris vesicæ collo , in feminis
vaginæ vteri , admodum arcte , vt inter se implicatæ fi-
bræ vix separari queant : quemadmodum etiam vasa
sanguifera his partibus communia & implicata sunt.
Atque hic tam arctus nexus efficit , vt non facilis vtique
hic sit prolapsus : certe concipi vix possit , qui credi
queat , quod aliqui perhibent & absque limitatione
scribunt , id , quod ex ano procidit , esse tunicam inte-
stini recti triplicem , glandulosam , fibrosam & membra-
naceam externam. Est enim manifestum ex hac descri-
ptione , quod intestinum ita totum inuerti & reduplica-
ri debeat , quemadmodum chirothecam aut tibialia a
superiori parte detrahare incipientes non sine redupli-
catione auellimus. Id autem si fieri deberet , vtique
separari prius a nexu cum his partibus necessarium est.
Qui vero illa fieri possit separatio , præcipue a vesicæ
collo aut vagina vteri , ubi vix cultri ope & circumspe-
ctissima manu id impetrare licet , videant qui talem to-
tius intestini inuersionem , deinde procidentiam , per-
hibuerunt. Mihi illam talem fieri non posse plane per-
suasum est.

§. IV.

Est autem procidentia aut prolapsus ani istiusmodi
affectus , quo extra orificium intestini recti portio quæ-
dam prodit & propendet , plerumque post laboriosam
aut dolorificam fæcum exclusionem primum eueniens :
deinde autem facile , etiam non valde difficilem depo-

sitionem alui subsequens; quin vbi inueterauit affectus, sub incessu aut longiori corporis in erecto statu detentione, sponte eueniens, raroque ad interna rediens, nisi artificialis intrusio accedat. Id quod exit non integrum esse intestinum rectum, modo dicebam: id enim est nimis arcte religatum, quam vt possit relaxari. Vnde deberemus, nisi consuetudo nomen iam familiare reddidisset, potius tunicæ interioris intestini recti prolapsum dicere: certe illum intelligunt periti, qui nomen a vetusto æuo impositum retinent. Scilicet hæc cum superinducta musculari laxè cohæret, per tenuissimas membranulas, cellulosum aliquid, si flatus immittatur, repræsentantes. Fieri itaque potest vt dolorificis tormentis contracta, aut interiecta & collecta aliqua in dictis cellulis materia, vel elongentur illæ membranulæ, vel abrumpantur, sicque relaxata & elongata hæc tunica sub illo nisu, quo aluum deponimus, vltra sphincterem solito longius expulsa aut prolapsa exeat & propendeat.

§. V.

Quoties enim cunque aluum exoneramus, secundum naturam fit, vt laxato sphinctere pars aliqua interior intestini prodeat, atque scybala excutiat: quæ deinde ad interiora, ope musculorum eleuatorum, retrahitur. Contueri id licet in equis aliisque animalibus sese exonerantibus: putoque id notius esse, quam vt declaratione longa opus habeat. Jam cum muscoli eleuatores in tunicam externam muscularem sese inferant: actione sua illam quidem facile retrahunt in pristinum locum: atque simul etiam internam, adeoque omne intesti-

testinum restituant, si interna superficies, ut naturæ institutum est, accurate cohærescat cum illa musculari, in quam tractio musculorum eleuatorum proprie determinatur. Quod si vero illa interna, ab hac musculari, distracta est longius, aut omnino abrupta, sicque propendet suo pondere & mole: necessarium est ut remaneat, quoniam tractio ab eleuatoribus in solam muscularem tunc agit, hancque interiorem partem ab ea diuulsam non potest afficere. Hinc itaque fit ut depositionis actu finito, retractaque portione intestini exteriori, hæc interior remaneat, clausoque & constricto sphinctere exterius deprehendatur & detineatur. Cognoscitur ex dictis, prolapsum istiusmodi tantum esse partialem, id est non totius intestini, sed tantum interioris eius partis, quæ ex quacunque causa ab exteriori longius distracta aut penitus auulsa est.

§. VI.

Progredimur nunc ad requirendas causas, quæ talem distractionem aut auulsionem possunt efficere. Et in infantili quidem ac puerili ætate, cui satis frequens est hic affectus quando fæces cum maiori nisu exprimere debent, mollitiem fibrarum membranacearum merito accusamus, quæ sub ista vehementi tensione & pressione laxantur & elongantur. Sed forte ipsarum musculi eleuatoris fibrarum atonia quædam simul in culpa est, quæ non satis potenter retrahere valent intestini portionem maiori vi extra propressam. Saltem non magnam adeo læsionem factam esse exinde intelligere datur, quoniam progressa ætate sponte emendatur & aufertur totum vitium, & non adeo exquisito molimine indiget

ad reponendum & intus retinendum. Grauior est causa paralytodes vitium in musculis istis intestino recto datis; quod vel in solis eleuatoribus est, vel simul sphincterem afficit: vnde præter intestini prolapsum etiam fæcum inuoluntaria secessio molestiam facit.

§. VII.

Frequentissima obseruatio docet, quod intestini prolapsus obtingat tenesmo laborantibus. Iam notum est quod tenesmus sit dolorificus quidam & continuus, quamquam vt plurimum vacuus desidendi conatus, qui plerumque a causis acris irritantibusque producitur, vt materia acri erodente, qualis in dysentericis excluditur, item in aliis fluxibus biliosis, siue sponte subortis, siue per purgantia acria resinosa, vt aloetica, elleborata, scammoniata, colocynthiaca excitatis: quorum efficacia ad hunc effectum tanto minus in dubium reuocari potest, cum visi fuerint quibus talia in suppositoriis incautius data, aut enematibus indita, tam dolorificum malum attulerunt. Quin aliquibus talis passio exorta fuit, quum incauti ad anum detergendum adhibuissent chartam, qua caustica & acria quædam inuoluta fuerant. His talibus tunica intestini, ob nervos in ea disseminatos multos, moleste affecta contrahitur & torquetur. Cumque eadem causæ exteriorem tunicam non æque tangant, illaque hinc magis quiescat; duplex vitium enasci debet. Alterum est, vt per illam nervosæ contractionem humores transmittentia vascula passim stringantur, liberoque progressu prohibito tumor aliquis, pro diuturnitate & vehementia maior vel minor, oriatur: hoc autem tumore nexus inter tunicam internam vasculoso glanduloso.

so nerveam, atque externam muscularem, laxior fiat. Hoc semel facto, quando sub isto desidendi conatu pars tumefacta & laxata extra sphincterem protrahitur, suboritur difficultas illam tumentem molem per angustias sphincteris retrahendi: unde exterius obhærens & detenta maiori etiam & diuturniori tensione illa nexum magis magisque laxat: forteque non paucas fibras omnino abrumpit.

§. VIII.

De dictis causis antecedentibus, quibus tenesmus & per hunc porro procidentia ani producit, tanto minus dubitari potest, quoniam semet oculis quasi ingerunt. Transferri autem consideratio porro potest, ad ea, quæ sensibus minus patent. Sic calculo vesicæ laborantibus, aut vlcus in ea habentibus, tenesmus frequenter inducitur a doloribus sensibilibus a vesica irritata ad intestinum, quod tam arcte ipsi nexum est, propagatis. Hinc fit ut tales ægroti prolapsi intestini symptomate crebro vexentur. Pari ratione illis, quibus hæmorrhoidum fluxus moliminibus impetuosus & dolorificus movetur, accidunt inde nervosæ tunicæ stricture fortiores, quibus vascula sanguifera non possunt non affici. Hinc enascuntur ibi tumores, qui modo eodem, quem antea explicauimus, primo nexum tunicæ internæ laxant: deinde, quum sub tenesmo illo urgente propulsa extra sphincterem fuit tumefacta moles, ibique diutius obhærescit, augere illam diductionem debet, tandemque, ubi diutius hoc factum fuit, verosimillime nexum omnem in illa tumente parte resoluit, & sic habitualem

tualet illam procidentiam, quæ in istiusmodi ægrotis visitur, producit.

§. IX.

Diximus, quantum satis esse putamus, de procidentia intestini recti. Nunc ad differentiam, quæ est inter ani prolapsum & tubercula hæmorrhoidalia, progredimur, ut deinceps in diiudicando præsentī casu tanto facilius versari liceat. Duplex esse genus hæmorrhoidum, internas scilicet, quæ & fluentes vocari solent, & externas, quæ cæcæ audiunt, res est in scholis medicis notissima. Sed hæc ultimæ vel sunt vesicularum impletarum instar atro-rubente sanguine *turgentes*, fere indolentes: vel *tumentes*, i. e. quæ durum tumorem inflammatorium, ruborem conspicuum, exquisitissimum dolorem cum pulsatorio, lancinante & vellicante sensu adferunt, & nisi mature discutiantur, in perfectam suppurationem abeunt. Sunt istiusmodi protuberantiæ turgentes fere tantum in externo limbo ani: tumentes autem paulo quidem profundiorē situm & intra limbum fortiri solent: sed vix umquam tam altum, ut sphincterem ani omnino excedant. Solent quidem in moliminibus hæmorrhoidum internarum aliqui introrsum, satisque remoto ultra sphincterem loco, percipere sensum quendam, ac si nucleus ibi durus hæreret; atque ab eo multa incommoda perpeti, præcipue quando alius deponenda est: sed præterquam quod rarius tales ad fluxum perueniunt; vix concipi & intelligi potest, quomodo bene, immo largiter, succedente fluxu possint persistere.

§. X.

Quum vero in nostro ægroto illo tempore, quo hæmorrhoides largissime, usque ad excessum, fluebant, & fere continuæ erant, hæc putata tubercula maxime perciperentur, plurimumque molestiæ prolapsu suo crearent, absque eo ut tandem depletæ desinerent intus percipi & procidere: inque eo statu ægrotus satis longo tempore permanferit: quis non videt animum abducendum esse ab suspicandis istiusmodi tuberculis, quæ in molientibus hæmorrhoidibus internis aliquando interius percipiuntur: præsertim quum vasa sanguifera, quæ in molientibus internis hæmorrhoidibus inflantur & sanguine turgent, propter absentiam valuularum, quæ iter eius determinant, sub tam largo tamque diuturno fluxu tandem depleri debeant, quum nihil impediat quo minus ab vno ramo sanguis ad alterum apertum defluat, ibique excernatur: quo facto istiusmodi noduli & collectiones dissipari debent. Si utique initium mali ab istiusmodi tuberculis natum aliquis vellet dicere; hæc dolorifica sua tensione tenesnum induxisse; hoc adiuuante intestini tunicam sensim relaxatam, inde prolapsam esse: nolle-mus illi multum repugnare. Sed talia nunc adesse negamus, adeoque consilia, quæ his superstructa fuerunt, locum non inuenire, existimamus.

§. XI.

Facimus id tanto maiori confidentia, postquam ocularis inspectio plane docuit, quid de illa procidente mole statuendum sit. Scilicet is medicus, qui oculis manibusque fidelibus omnia explorauit, prolapsum pugni magnitudinem æquantem obseruauit. Superfi-

ciem eius vidit, qualis esse illa solet tunicae illius interioris, quae intestinum rectum inuestit. Protuberantiam varicosam nullam omnino reperit, sed vasa venosa spisso sanguine referta & translucencia probe obseruauit. Neque aderant vllae tumentium tuberculorum, quae rubor, duritiesque prodere debuissent, notae. Visebantur quidem aliquae plicae & diuisiones, quas aegrotus, qui tantum tactu explorauerat, pro tuberculis existimaue-
rat: eas autem a compressione partium ambientium & continentium efformari, adeoque accidentales esse, manifesto cognoscebatur. Quum itaque sensui oculorum perite rem aestimantium plus tribui alias in vitae omnis negotiis soleat, quam opinioni, de re non visa formatae: atque aegrotus tantum retulisset, quae tactu deprehendere sibi visus fuerat, & cum sermonibus scriptisque medicorum pro suo iudicio comparauerat: facile fuit in hac re ipsi quidem aberrare; sed tanto nunc aequius est errorem cum ipso agnoscere.

§. XII.

Possent quidem obici & pro tuberculorum praesentia vrgeri, quod etiam reposita iam portione, quae exiuerat, aegrotus sentiat intus delitescentem molem; & quod digito immisso percipere eam liceat: sed non est vtrique hoc signum vniuocum, quod praesentiam tuberculorum haemorrhoidalium vnice arguat. Nam quum prolapsus nullus notabilis diu esse possit, quin tunica illa exiens elongetur & extendatur: illa autem intra anum repulsa non possit non plicas quasdam formare & rugas exstantes, quae non perpetuo eundem locum & modum habent, sed fortuito sunt concursu & quotidie variante:
fieri

fieri hinc non potest, quin istiusmodi plicæ & seipsas mutuo & subiacentes vicinasque partes, premant & aliquo sensu afficiant, atque explorantis digito occurrant.

§. XIII.

Postquam satis, ut equidem spero, de ipso affectu recte diiudicando & æstimando dictum est, progredimur ad aliquarum, quæ in morbi historia leguntur, circumstantiarum & euentuum considerationem. Fluxus hæmorrhoidum antea moderatus, per annorum aliquot decursum magis magisque inualuit & copiosior, tandemque nimius factus fuit. Cum specialiora in casu non supeditentur, causam quærere debemus in abundantia sanguinis, vigente appetitu & digestionem laudabili continuo suppleti, atque in illa sedentaria vita ægrotantis non proportionate consumti, aut in augmentum corporis applicati: eo autem, qui esse cholericis solet, pulsu celeriori ad loca aperta compulsi. Cumque sub isto statu vasa a diuturna & habituali congestione ampliora & magis patula reddita essent; forteque non abessent, quæ in publico munere constitutis sæpe offeruntur, animi commotiones, & in vitæ genere aliquæ sanguinem expandentes causæ ex aere & victu facile accedere potuerint, a quibus semper subiecta disposita grauius affici sole re notum est: non valde mirari oportet, quod effectum continenter præstiterint, fluxumque continuum sustentaerint. Certe adfuetudinis vim in negotio hæmorrhoidali, quam in vlla alia hæmorrhagiarum specie, euidentiore, periti & circumspecti medici iam pridem notauerunt.

§. XIV.

Ita iam constituto corpori non satis auspiciatum fuisse usum aquarum Selteranarum, præcipue non accurate ad præscriptum adhibitarum, historia docet & ratio confirmat. Nam quum haustæ copiosius illæ aquæ commercium cum humoribus nostri corporis ineant, inque vasa recipiantur; illa oportet magis quam antea reple-ri, adeoque extendi: consequitur ut & vasa hæmorrhoidalia, iam habituali decubitu & congestione pridem satis extensa & infarcta, magis nunc extendantur. Hinc debet non solum excretio augeri, verum etiam illæ a pristino decubitu excitatæ molestiæ, præcipue tenesmus, maior reddi, eoque tunica interior a muscolari magis magisque diduci, tandemque abripi. A posteriori id confirmat morbi historia: nam prolapsus tunc primum accidit, quum incautus & inordinatus aquarum usus ad pristina mala accederet. Quod non frustra aut temere aquis Selteranis augmentum fluxus tribuerimus, inde etiam apparet, quoniam hoc ipso anno fluxus hæmorrhoidum copiosus post earundem usum rediit, quum antea penitus defuisset.

§. XV.

Stricture spasmodica a tenesmo, quæ tam longo tempore inhæsit isti intestino, atque ipsa vasorum sanguiferorum maior a decumbentibus humoribus inflatio & distensio, non potuerunt non subtiliores ac teneriores ductus, per quos tenuius fluidum seroso-lymphaticum decurrit, passim comprimere, & liberum humorum progressum sufflaminare. Hinc factum puto ut in glandulis quoque spissiores per tardatum progressum facti hu-
mores

mores passim stagnarent, lentiores fierent & acrimoniam cum tempore contraherent. Vnde nouam causam tenesmo fouendo & augendo subnatam esse vero simile est, simulque materiam illam mucidam, tenacem, quæ subinde excerni visa fuit. Qui in cadauerum sectionibus attenderunt illis, quos vel dysenteria abstulit, vel lentus morbus a dysenteria non satis fide curata absumsit, non raro annotarunt magna spatia fuisse, vbi interior tunica intestinorum ab externa musculosa abscessit, interiecta materia mucida & corrupta. Alii non continua longa spatia, sed folliculos minores aut vesiculas crebras spisso lentoque muco turgentes & repletas adnotarunt. Ex his tandem aliquid sub laborioso & dolorifico illo excernendi conatu subinde exprimitur: sed magis feliciter, remittente tandem & imminuta strictura dolorifica excernitur. Quod si autem nullo pacto euacuari possit, chronicorum malorum crebra & magna causa existit: de quo plura hic dicere instituti ratio non permittit.

§. XVI.

Videtur sane mihi illa in nostro ægrotante obseruata excretio materiæ primum mucidæ & tenacis, deinde fluidioris & flauedine tinctæ, esse ab hac causa, quod in summa mali ferocia istiusmodi multa materia mucosa fuit detenta & collecta: quæ, vbi dolorificus tenesmus longiores inducias fecit, excerni & propelli bonis ægrotantis rebus incipit, & vbi muco iam expresso fluidius serum subsequitur & per patulos ductus copiose effluit, diarrhœæ iustæ simillimam faciem exhibet. Superesse autem istiusmodi folliculos, aut omnino nondum

depletos, aut in quos quotidie noua fit collectio, coniecturam facio ex illis quotidianis punctionibus, quos ægrotus in intestino percipit. Neque ratio abludit, quæ ex inductione perpetua colligit, partem quamcunque teneriorem, vbi valde diuque extenta seque ipsa tenerior debiliorque facta est, difficilius ad pristinum tonum posse reduci: adeoque diu manere in dispositione ad nouam collectionem stagnationemque influentis materiæ suscipiendam.

§. XVII.

Atque, vt nunc prognosin adiiciamus, patet iam fere ex dictis haud facilem certamque curationis spem fieri posse, in malo quod & vetustate iam confirmatum est, & arcte cohæret cum negotio hæmorrhoidali iam habituali reddito, quodque eiusmodi est, vt nemo bene consultus supprimendum tollendumque illud cogitare possit. Cumque valde verosimile sit illam portionem tunicæ toties prolapsæ non tam simpliciter elongatam & relaxatam esse, quam ab externa musculari abruptam: auget hæc consideratio metum de non facillima restitutione in integrum plenaria. Iam pridem ALEXANDER BENEDICTVS *libr. XXI. cap. 26.* hoc prociduxæ sedis vitium ad classem abscessuum reuocauit. Nec facile concipi potest locum tam insignem esse penitus vacuum, siue tantum diductionem vtriusque tunicæ per magnam relaxationem supponamus, siue solutionem continui fibrasque abruptas ponamus. Nam pugnum æquabat egressa moles: intra quam aliquid contineri & includi debere, ad fidem pronum & procliue est. Quod sanguinem sub vehementissimo morbi statu conti-

continuerit, fere apparet ex eo, quoniam repositio tunc sine magna & copiosa eius profusione nunquam facta est. Esto, fuisse illum postea omnem expressum & excretum, metus tamen superest, ne mucosum quid supersit, & continuo affluxurum sit. Quod dum fiet, non desinet prolapsum iterum iterumque inducere.

§. XVIII.

Atque hæc pertinacia huius affectus in ipso ægrotante clare cognita, & ab aliis notata est. Quorsum autem cum tempore euasurum sit cogitanti, verendum utique videtur, ne, siquidem sanguinis concreti aliquid subsistat illo loco, progressu temporis in concretum aliquod fibrosum polypis simile cogatur; quale quid accidere solet grumis coagulati sanguinis post partum vel abortum in utero remanentibus, unde informia membranacea corpora, quæ molæ vocantur, gigni solent: si vero mucosa pituita multa collecta sit, illa identidem noua tenesmi dolorifici causa fiat, magnamque molestiam creabit; metumque facit ne in callosam aut cartilaginosa duritiem tandem abeat: quale quid in strumosis tumoribus vetustis videmus accidere. Videatur de eiusmodi abscessibus intra tunicas hærentibus IO. FANTONVS in scholio ad observationem II. apud BONETVM *anatom. pract. Tom. III. pag. 557.* Visi sunt etiam prolapsus intestini, quibus aut nulla medicina tempestiue facta est, aut non satis congrua adhibita fuit, in gangrænam & sphacelum abiisse, adeoque fonticum vitæ periculum adduxisse. Enimuero non obtulere se huius euentus exempla in aliis, quam qui subito magnam istiusmodi procidentiam primum incurrerunt: quum chronici illi & habitua-

bitualiter recurrentes multis, non quidem sine insigni molestia, attamen citra vitæ tam præceps periculum, per longam annorum seriem inhæserint.

§. XIX.

Supereſt vt ſerio diſpiciamus, quo pacto per ſalutaris artis præſidia effici, deo adiuuante, poſſit, vt & præſentium moleſtiarum imminutio procuretur, & ne quid grauius ſuperueniat, præcaueatur. Certum eſt, quod ita verſari hic deceat, ne ad hæmorrhoidale negotium, cuius ἐπιγέννημα hic prolapſus eſt, turbandum aut ſupprimendum valens quicquam adhibeatur: neque tamen ipſum fluxum irritantia aut prouocantia vlla adferamus; quum præuidere liceat vix futurum eſſe vt grauis ille tenefmus, quem ægrotus toties tamque diu expertus eſt, quique præcidentiæ primus auctor fuit, ſeparari a nouis moliminibus queat. Erit itaque proſpiciendum, vt humorum abundantia ita minuatur & in ordinem redigatur, vt ſimul dirigamus euacuationem ſuperflui ad commodiora magisque tuta loca, præcipue ad peripheriam corporis: in quo totius curationis certæ ac tutæ cardo verſari debet.

§. XX.

Ne igitur ſub reliqua ægrotantis euphoria, qua bene appetit & adſumta nutrimenta in chylum tranſmittit, plethora redeat, nouamque naturæ corporis cauſam præbeat excluſionem ſuperflui per loca iam adſueta procurandi: vicariam euacuationem per venæ ſectionem, quouis ſeſtremi in pede celebrandam, inſtituere conſulimus: iamque iſtum tramitem eum ingreſſum eſſe in hiſtoria præmiſſa

missa legimus. Reliqua omnis intentio sit, vt superfluum eliquetur & euacuetur per sudores & vrinam. Cumque eo deuenerint res ægroti, vt maximum illud atque naturæ instituto commodissimum subsidium, sudorem per motum corporis laboriosum eliciendi, nullum locum apud ipsum inueniat: quoniam incedere pedibus suis diu non potest, quin ne stare quidem diutius, absque metu prolapsum molestum redintegrandi, consilium ita attemperandum ipsius indiuidualibus rationibus fuerit, vt & finis obtineatur & damnum ac molestiæ a nouis prolapsibus euitentur.

§. XXI.

Vtatur itaque quouis mane infuso calido ex radicibus cichorei, caryophyllatæ, glycyrrhizæ & polypodii, herbis betonicæ, thymi, hederæ terrestis & faniculæ, ligno sassafras, cinnamomo, seminibusque carui & fœniculi. Horum concisorum & mixtorum, quantum cochleari potest capi, infundatur aquæ bullientis tanta quantitate, quæ sex cyathis implendis sufficiat. Parum vna ebulliant, tuncque calide sorbilletur aqua, & corpus ad transpirationem auctiorem dispositum maneat. Hac potione, non solum diluente & resolvente, verum etiam tonica, spes est spissitudinem sanguinis præcaueri posse, verum etiam excretoria apertum & tonum partium conseruatum iri. Maneat autem in quotidiano illius vsu, cum debito regimine, vt quod corpori, motu omni voluntario destituto, per illam agitationem detrahi inque auras dissipari non potest, hac intensione circuli humorum, quam bene fieri potest, compensetur.

§. XXII.

Vt tonus fibrarum solidarum æquabilis fiat ac con-

seruetur, nullæque strictionis rigidiores inolecant, quibus sanguis ad habitualis congestionis & euacuationis locum impellatur, e refuerit continuo providere. In hanc rem adhiberi poterit pulvis antispasmodicus ex nitri depurati, concharum succo citri saturatarum, atque tartari vi-triolati, singulorum tribus partibus, corticis autem casca-rillæ & cinnabaris optimæ, singulorum duabus partibus inter se mixtis. Hunc puluerem post meridiem & versus noctem capiat, quantum cultri cuspidata parte potest e-ximi. Proderit is etiam resoluendo si quid coit, & te-nesmo præcauendo. Sed hanc intentionem adiuuare po-terit frequens, imo quotidianus vsus enematis emollien-tis & carminatiui, cui præcipue incoquendæ sunt pule-gium, serpyllum, maiorana & salvia, cum seminibus car-ui & foeniculi. Sic alui laxæ & obsequentis beneficium absque vlla irritatione obtinebitur, tonusque naturalis intestino restituetur balsamicarum virtute plantarum: ipse-que blandus infusi enematis calor dissipando, si quid in-ter tunicas diductas obhærescat, & eliciendo vtilem o-peram spondet. Nam quæ alias ad simplicem prolapsum intestini commendari & adhiberi solent satis fortia con-stringentia, ea hic dissuadentur a connexionione eius cum hæmorrhoidali negotio, quod inde turbatum ad conge-ctiones molestas versus alias partes deducitur.

§. XXIII.

Externus ille fons, quo prolapsa pars ad repositio-nem obsequens & commoda redditur, utique porro erit adhibendus, tantoque magis, quod diros dolores, qui sub aliis adhibitis diu percipiebantur, optabili compen-dio tollit, & efficit ut egressa pars facilius intromitti pos-sit. Est enim in eo virtus anodyna securissima cum re-laxan-

laxante ita coniuncta, ut præsentis negotii indoles requirit, eidemque, ne nimia fibrarum relaxatio fiat, per illa, quæ enemati, utique profundius penetranti, seseque ad longiorem tractum applicanti, incocta sunt, satis occursum est, quantum quidem indicationes a recta ratione suppeditatæ in hoc malo satis implicato permittunt & exposcunt. Nam ne minus malum medicum impatientius ferendo malum maius & grauius accersamus, patienti utique expectatione progredi in talibus decere, & aliqualem etiam profectum, a quo ad plenioram curationem gradus fiat, minime aspernandum esse, therapie rationalis firmissimis legibus edocemur.

§. XXIV.

Atque quemadmodum plane spero, ita serio opto atque voueo, ut hac methodo languoribus optimi ægroti ita succurratur, ut ipsi recuperatam valetudinem gratulari possimus. Enimuero ut in tranquilla pace nemini vitio vertitur, si cogitet de rebus necessariis, si forte bellum ingruat: flagrante autem bello etiam extremos casus prospicere iuuat: sic deliberatio haud inutilis forte fuerit, quid fieri debeat, si post adhibita omnia procidua sedis molestia non minuatur, aut omnino ingrauescat. Sunt autem duo, quæ aliquod sperare iubent auxilium: alterum quidem mitius præsidium, sed probabilem spem faciens: alterum seuerius, sed quod maximam faciat. Illud puto excitandum fonticulum vnum vel alterum. No- ui casum adolescentis, cui sine vlla externa violenta causa femoris caput acetabulo identidem excidebat, & quantumuis optime, nec magno molimine, repositum, iterum sponte expellebatur. Huic salutem firmam, perque

plures iam annos, ad, hanc virilem ætatem, stabilem opem attulit illud, quod dixi, auxilium. Si quis philosophari velit non propiorem forte nexum fonticuli cum acetabulo & capite ossis femoris, quam cum prolapsa interiore tunica intestini recti inueniet. Nimirum in medicina potentius est euidens vsus documentum subtili ratiociniorum nexu.

§. XXV.

Alterum, idque post irrita omnia, extremum est, vt procidua portio filo circumstricta ad secessionem a parte sana deducatur. Exemplum huius curationis positum est in ephemeridibus Acad. N. C. *Centur. VIII. pag. 373.* Formidinem curationis eius eximit HIPPOCRATES *lib. de hæmorrh. §. 12.* quando sic scribit: *rectum intestinum & secans & resicans & consuens & urens & putrefaciens, etiamsi grauissima hæc esse videantur, nihil laseris.* Antiquissimo medico fidem faciunt recentiores chirurgi, inter quos minime vanus, sed fide & auctoritate inprimis commendabilis IO. PALFINVS legi potest in anatome chirurgiæ vsibus accommodata pag. Sed ne his opus sit, iterum voueo. Lectorem autem beneuolum rogo, velit nostras de tam graui morbo meditationes æqui bonique consu- lere, primorumque conatuum imbecillitati veniam non denegare.

T A N T V M.

VIRO

VIRO IVVENI
PRÆCLARO ET EXIMIE DOCTO
DOM. CANDIDATO
CAROLO ANHARDO ADELVNGIO
MVL TAM PRECATVR FELICITATEM

PRÆSES.

S*I qua scientia subactum & discretum exposcit iudicium: medica certe, quæ vitam & sanitatem pro objecto habet, jure merito id sibi tribuit. Quo majore vero medicina nobilitate exsplendescit; eo graviores committuntur errores, si judiciose hujus discretionis lacunæ in ea deprehenduntur. Equidem in Theoreticis præceptis multa tradi, quæ ad aliquem Medicinæ fructum minime redundant, ideoque noxium errorem non admittant: cum GALENO lubenter confitemur. Quis enim nescit, curiosum potius, quam fructuosum esse, si quis singulos corporis musculos numerare, eorumque formas accurate pervidere posset, aut si minutissimos vasorum ramos & nervorum surculos omnes perspectos haberet; itidem si de glandulis, earumque officio multa disquisitione exponeret. Hæc enim omnia neque, ubi adsunt singularem utilita-*

tem, neque, ubi deficiunt, noxium errorem secum ducere solent. Ast longe alia est conditio illorum errorum, qui cum Therapia nexu concatenato coherent: in illis enim quaelibet hallucinatio in vitæ humanæ damnum non potest non succedere. Cujus noxii erroris duo præcipue specimina in re medica occurrunt: videlicet sinistra hæmorrhagarum & febrium considerationes; quæ sicut ubique fere locorum, morbi maligni instar, grassantur, ita majorem, quam facile crederet imperitus, calamitatem & stragem adferunt, si ad earum ductum curationes instruuntur. Ad singulares autem & præ aliis noxios errores pertinent, qui in casibus medico-Chirurgicis fallacem partium solidarum diagnosin involvunt: e. g. quando bubo-nocele pro bubone, enterocele pro sarcoccele, descensus uteri pro fungosa & excrescente carne habentur. Qui sane errores omnes ita sunt comparati, ut, si ad eorum censum operationes Chirurgicæ administrentur, eximia damna & pericula nullo intervallo sequantur. Testis es, Clarissime CANDIDATE, eorum, quæ dixi, omnium: per triennium enim, illud, quo TE fidelem habui domesticum, & in curandis morbis consortem, multam habuisti occasionem, ut errores vulgi practicos pervidere, eorumque evitacionem sollicitè studere potueris. Huc etiam pertinet casus iste singu-

singularis, quem pro dissertationis inauguralis the-
mate sponte TIBI elegisti, atque in eo cautiones
præcticas, non contemnendas cum schola medica
communicasti. Lætor quam maxime, & Deo gra-
tissimam mentem offero, quod res TVÆ eo nunc
venerint, ut cathedram dignus adscendere, hono-
resque Doctorales reportare possis. Gratulor ita-
que TIBI, gratulor honoratissimo PARENTI, a-
mico per quadraginta annos mihi dulcissimo. Faxit
summus rerum arbiter, ut res TVÆ ad agro-
tantium salutem perpetuo cedant, & animi pater-
ni candor exemplo TVO jucundissime resplen-
descat. Vale. Dab. d. VIII. Nov.
MDCCXL.

